

fraudulent. Fraudulència [1464]. *Fraudós. Fraudulès. Frausta. Frausament. Defraudar* [1.ª meitat S. XVI]: pres del ll. *defraudare*, 'enganyar': «satisfet ha - qui fa tot son poder, / e majorment - quant l'obra es fa de grat, / doncs lo lector - tenga-m per escusat / en lo que jo - *defraude* son voler», F. d'Olesa, JMBover, *BiEscrBal.* II, 9.26.4. *Defraudació. Defraudador. Defraudament. Defraudant. Desfraudar; -ament. Difraudar. Enfraudar.*

Fraudilli o *froudilli*, pres de *frodille* variant de *asphodèle, asphodèle*, en francès.

Fraudós, fraudulència, fraudulent, fraudulós, frauista, V. frau m. *Fraula, fraular, fraulera, fraura, V. fraga*

FRE, del ll. FRĒNUM 'fre', 'mos de cavall'. □ 1.ª doc.: Llull (veg. *refrenar*, infra i altra cita en *AlcM*).

La forma arcaica *fren* ja en doc. de 1252: «forcat de *fren*, tres diners» (Capmany, *Memorias CiBna.* II, 21). També en Ausiàs i en JRoig. Figuradament també, en JoMartorell: «haja sperons en remunerar, *fre* en punir, fira a son enemic ab cara alegra; e son ciutadà, si-u mereix, ab trïsta» (Ag. II, 163); «I si vostra boca teniu *desfrenada*, / que tant sense tento ixcau del camí, / Moreno-us darà algun *fre* tarí, / ab què parreu sens gran *sofrenada*» en el *Procés de les Olives*, val. 1496 (*Canç. Sat. Val.*, 28). Amb el sentit enterament material i primitiu: «el senyor infant --- volc --- anar ferir en ells, mas --- no li-u consentiren --- entró que-l comte de Pallars lo va pendre per lo *fre*, e dix ---», Muntaner, 23 (Casac. IV, 21.6); i en uns annals de València del S. xv ens conten com anaven a llogar els millors freners del famós gremi barceloní («A. Ferrer, mestre molt apte per a fer *frens* e embocadures ---», *DBal.*). En molts llocs, però, no distingeixen entre el *fre* i l'embocadura o mós, p. ex. a la Vall de Cardós usaven *lo fré* també per a aquesta (1934).

Frenar [c. 1900, edicions tardanes de Lab., Bulbena, Vogel, *DOrt.*, manca encara Lab. 1888], també en castellà apareix tardanament (el *DAut.* diu que té poc ús, i només n'hi ha algun cas escadusser entorn de 1600, i un d'isolat en el S. xv), ço que prova que ni l'un ni l'altre s'heretaren del ll. FRENARE, sinó que són formacions noves que reemplaçaren els tradicionals *refrenar, sofrenar, afrenar* o *enfrenar*, com es comprova pel fet que encara avui el mot bàsic és *desenfrenar-se, desenfrenat* (derivat d'*enfrenar*), per més que modernament s'hi hagi anat establint una distinció semàntica i estilística; *frenada, frenament*.

Frenell 'cap de corda, gúmena o lligadura, emprats per a certes lligades nàutiques, especialment per subjectar una nau amb una altra, en vistes a un atac, i per fermar els remes perquè penjant no deceleressin l'envestida': «faeren <enfrenellar> en *frenells* largs les galees e metre tots los remes en *frenells*», Muntaner (§ 130, Casac. IV, 39.30): *frenell* i el verb derivat eren terme tècnic català de la guerra naval, del qual el castellà calcà *afrenillar*, com s'observa pel fet que, en

aquesta llengua, apareix per primer cop en Zurita (c. 1570), en la narració de les batalles navals catalanes; el verb derivat apareix no sols en Muntaner sinó en JRoig: «casa segura, / plasant e rica, / lo bordó hi fica, / fes-hi mallada, / pren-hi posada, / bé t'hi velleja, / fort t'hi ormeja / e t'enfrenella»; ¹ *afrenellat* en Turmeda sembla ser comparació dels rengles espessos de fruiters amb un front de naus lligades: «ab aitant fom aplegats / en una bella verdura: / fruiters, qui *afrenellats* / eren, per gran espessura; / e feien, contra natura, / cald d'hivern, frescor d'estiu; / de ma vida, mai no viu / d'arbres tan gentil clausura» (*Divisió Mall.*, 107). *Frenet*.

Frenet [1358; 1375, doc. de gremis, *CoDoACA* XI, 171; altre de Bna. 1417, *CaCandi, Misc. Hi. Cat.* II, 217, veg. context a *tall TALLAR*; «*frenet*: faber frenorum», *OPou, ThPu.*, 163; i cf. supra la fama dels freners barcelonins, d'on el nom del vell carrer de Bna.:] *freneria* [S. XIII, *AlcM*; 1375, *CoDoACA* XI, 174].

Afrenar [Ausiàs]; *afrenament; desafrenat. Enfrenar* [c. 1375, *Cròn.* del Cerimoniós], *enfrenament; enfrenador; desenfrenar* [S. XIV], *desenfrenadament, desenfrenat* [c. 1400]; *desenfrenament i desenfret* [escr. Renaix.]; *desfrenar* [c. 1400]; *desfrenat* (*Olives*, supra). *Desenfretit, -iment*, va amb *ESFEREIR*, no amb *fre*.

Refrenar [Llull]: «amable fill: per ço que no sies cuytós, *refrena* ta volentat e entín mes paraules», encara que sigui a la part del *Blanq.* (*NCl.* I, 60.2), on no comptem amb mss., deu ser tanmateix de Llull, que usà també aquest mot en l'*Orde de Cavalleria*: «a cavayl és donat *fre*, e a les mans del cavaller són donades regnes, a significança que cavaller, per lo *fre*, *refren* sa boca de parlar letges paraules e falses» (25); sempre molt usat amb aplicacions docents: *refrenen* Subj. Pres., 6 ('refrenin'), Baldiri Reixach, a. 1749, *Instr. Ensenyança de Minyons*, p. 3; *refrenable, refrenació, refrenada, refrenador, refrenament, refrenatiu. Sofrenar i sofrenada*, marquen des d'antic la diferència d'una frenada brusca, d'extraordinària energia (V. supra la cita del *Procés de les Olives*, a. 1496), també sovint la idea de reprimir violències o maneres abusives.

¹ Mal analitzat *te-n frenella* en l'ed. Chabàs, vers 12795 *AlcM*, i altres. *Frenellar* no ha existit.

Freda, freadura, V. fresar Frec, V. fregar

FRED, adj., del ll. vg. FRĪGDUS, que, en gran part, reemplaçà el clàssic FRIGIDUS, id., en llatí vulgar, i que ha predominat en la major part de les llengües romàniques. □ 1.ª doc.: 1122.

«Una terra a Fonte *freda*» en un doc. ribagorçà d'Ovarra de 1122 (cita de MzPi., *Orígenes...*, p. 263, § 47.5), i no és rar, en localitzacions topogràfiques, en altres docs., des de temps antics; com a adjectiu figura també en Llull, etc.; en l'acc. de 'mancat d'ardor espiritual, de poder, etc.' també sovint des dels orígens, ja en Eiximenis: «açò me havets dit que desigats, per